کورتەیەکی مێژووی ژیانم

حسەین عارف

ناوی تەواوم حسەینی کوڕی وەستا عارفی کوڕی مەلا عەبدولرەحمانی کوڕی محەمەد ئاغای کوڕی ئیسماعیل ئاغایە. باپیرەگەورەم دوای دامەزراندنی سلێمانی، لە (قەڵاچوالان)ەوە هاتۆتە ناو شارەوە. دایکم حەبیبەی کچی مەلا ئەحمەدی کوڕی مەلا محەمەدی ناسراو بە(مەلا چایی)ی کوڕی مەلا غەفووری کوڕی مەلا مستەفایە، کە باپیرە گەورەی ئەملاشم دوای دامەزراندنی سلێمانی، لە (قەڵاچوالان)ەوە هاتۆتە ناو شارەوە. ناوبانگی مەلاچاییەکە لەوەوە هاتوە، کە یەکەم کەس بووە لە ڕێگەی ئێرانەوە کە بۆ بازرگانی هاتوچۆی کردوە، چای هێناوەتە سلێمانییەوەو، خەڵکەکەی بەخواردنەوەی ئاشنا کردوە.

من بەقسەی دایکم کە جارێکیان دواندم، لەحەوتەمین ڕۆژی مانگی ڕەمەزانی ساڵی (1936)دا هاتوومەتە دنیاوە، کە دەکاتە(21)ی تشرینی یەکەمی ئەو ساڵە. ئەو خانووەی تیایدا لەدایك بووم و ئەو وەختە موڵکی باوکم بووە، ئێستا بۆتە ئاشێکی هاڕینی دانەوێڵەو ڕیزە دووکانێك، کەدەکەونە سەر مەیدانی ماستفرۆشەکانی لای گەڕەکی چوارباخ.

باوکم ئەو وەختە یەکێك بووە لە وەستا ناسراوەکانی کارگەچێتی لەشاردا (بەمانای وەستاباشی)و، شوێنی کارگەکەشی هەر ناو خانووەکەی بووە. ئەو لەچاو خەڵکەکەی تردا و بەتایبەتی هاوپیشەکانی، کەمدەرامەت نەبووە، کەچی لەناکاوێکدا بڕیارێکی سەختی، بەفرۆشتنی خانووەکەو وازهێنان لەپیشەکەی داوە!. بۆچی و لەبەرچی؟!. بەو نیازەی گوایە ڕەوتی ژیانی خۆی و خاوو خێزانی، بۆ بارێکی باشتر دەگۆڕێ. واتە لەپیشەگەرییەکی بەرتەسکەوە، بۆ بازرگانییەکی بەرفراوان. ئەوەتا بەسێسەد دینارەکەی نرخی خانووەکە، کە بۆ ئەو ڕۆژگارە (ساڵی 1938) پارەیەکی زۆربووە، بە خاووخێزانەوە چووە لەشاری کەرکووک عەلافخانەیەکی داناوەو، دەستی کردۆتە بازرگانیکردن بەدانەوێڵەوە. بەڵام ئەنجام بە نابووتبوون شکاوەتەوەو، دوای ساڵ و نیوێك گەڕاوەتەوە سلێمانی و، بایداوەتەوە سەر کارگەچێتییەکە، ئەویش بەپچڕپچڕی و، بەبێشوێنی کارگەی تایبەتیی خۆی.

بەدوای فرۆشتنی خانووەکەدا، ئیتر بووینەتە کرێچی و بۆ ماوەی ساڵەها، کەوتووینەتە گەڕەکاوگەڕەك و بگرە شارەو شارکردن. زۆرن ئەو شارو گەڕەك و کووچەو کۆڵانانەو، لیستەیانم لەلاهەیە کە لەم کورتەیەدا بواری ناوبردنیان نییە، چ جابە باسکردنیان دەگا. بەڵام دەبێ ئەوە بڵێم کەمنی ئەم نووسەرەی ئێستایان لەکاتێکی زووەوە، بەجیهانێکی گەلێ بەرین ئاشناکرد.. گەلێ بەرینتر لەو جیهانەی کە دەشیا، بەنەفرۆشتنی خانووەکە تیایدا قەتیس بمامام.

ساڵانی هەرەتی تەمەنی منداڵیم، بەرگەرمەی جەنگی جیهانیی دووەم دەکەون (1939—1945). من ئەگەرچی وەك منداڵی یەکێك لەگەڵە بەجەنگهاتووەکان لەکارەساتەکانیدا ناژیم، بەڵام دووراودوور تاڵاوەکانی دەچێژم، بەتایبەتی هەژاری و کەمدەرامەتی تارادەی برسێتی. تکایە سەرنج بدەنە ئەم قسەیەی دایکم، کە لەساڵانی دواتردا کاتێ فامم کردەوە لێمدەبیست دەیووت: "بڕواو نەیەتەوە.. خۆراکی سەرەکیمان خەپلەی تێکەڵ لەئاردی جۆو گەنم بوو. هەراشەکان- منداڵە گەورەکانی- یەکژەمی بەشەڕۆژانەکەی خۆیانیان دەخوارد. لەکاتێکدا وردەکان- منداڵە بچووکەکانی-، بەشەکەیانم بۆ هەڵدەگرتن هەتا ژەمی ژەمم بیاندەمێ و، دەبوو لەدەستدرێژیی هەراشەکانیش بیپارێزم، کە هەندێ جار ناچار دەبووم بەڕەزامەندی، یەکی پارچەیەکیان لەبەشی وردەکان بدەمێ".

ئەمە لە کاتێکدایە کە برای گەورەمان کاکم (محەمەد)و، کە باوکم لە وەختێکی زووەوە خستوێتییە بەر خوێندن (دەبێ بکاتە دەوروبەری ساڵی 1930)، لە خانەی مامۆستایانی گوندان- دار المعلمین الريفيه- لە بەغدا دەرچووە وبۆتە مامۆستا. یەکەمجار لە پێنجوێن (1941)و، ئینجا لە هەڵەبجەی لەمەڕ خەپلەکانی دایکم (1942)، کە ئێمەش بەخاووخێزانەوە بەفەرمانی باوکم دوای کەوتووین. واتە باوك ئەگەرچی لەولا، لە گۆڕینی پیشەکەیەوە بۆ بازرگانی شکستی خواردوە، بەڵام لەم لا لە پێگەیاندنی کوڕە گەورەیداو، بوونی بەمووچەخۆرێکی میری، سەرکەوتنی بەدەست هێناوەو، دەبێ بەری ئەو ڕەنجەی بخوا.

*ساڵی یەکەمی هەڵەبجەمان (ساڵی خەپلەکان)، بەکولەمەرگی بەسەربرد. ژمارەی خێزان دووازدەیەو، داهات تەنیا مووچە هەشت نۆ دینارییەکەی کاکەو، بیتاقەی تەموینەکەیە. بەڵام لە ساڵی دووەم و سێیەمدا (943، 944)، بەهۆی هەم هەڵپەو هەم داهێنانێکەوە لەلایەن باوکەوە، خێزان ئاهێکی تێگەڕا.

لە بەهاردا خۆی و سێ کوڕە هەراشەکەی (عوسمان و عەلی و حەسەن)، بەپێ ڕێگەی گەرمیانیان دەگرتە بەرو، لەوێ کارگەچێتییەکەیان لە گوندەکانیدا دەکردو، داهاتێکی باشیان دەسگیر دەخست.

*مـن لـە سـاڵی (941)ەوە، بـەو هۆیـەوە کـە کـاکم مامۆسـتا بـوو لـە پێنجوێنا زۆر جار لەگەڵ خۆیدا دەیبردم بۆ قوتابخانە، بەژووری پۆل‌و خوێندن ئاشنا بووبووم. ئینجا لە ساڵی دووەمی هەڵەبجەماندا کە تەمەنم بوو بەحەوت ساڵ، بوومە قوتابیی پۆلی یەکەو، دەریشچووم بۆ دوو. بـەڵام لـە سـاڵی دوایـدا، لەبـەر تێکچوونێکـی نێـوان کـاکم‌و بەڕێوەبـەری قوتابخانەکەو گواستنەوەی بۆ دەرەوەی شار، لە خوێندن دابڕام.

*لە ساڵی خوێندنی (945– 946)دا، کاک گواسترایەوە بۆ (عەربەت)و، خـاووخێزانیش گەڕایـەوە بـۆ شـارو، لـە خـانووی مـەلا عـەبدوڵای چروستانیدا لە گەڕەکی چوارباغە دێرینەکەی لەوەبەریاندا، هەروا تەنیا دووسەد هەنگاوێك دوور لە خانووە فرۆشراوەکەیانەوە نیشتەجێ بوون. هەر ئێرەشە کە بۆ من دەبێتە مەڵبەندی بیرەوەرییە هەرە کاریگەرەکانی ڕۆژگاری هەرەتی منداڵیم، کە دەکاتە ساڵانی (945– 949)و، بۆ لەوەلا ئیتر لە پرێکدا دەبمە پیاوو، تەنانەت پیاوی مەعمیلی گرتووخانەو هەڵاتن‌و بەندیخانەو خەباتی ژێر زەمینی، وەك دوایی باسی دەکەم. ئێستا وا بەخێرایی چەند نموونەیەك لەو بیرەوەرییانە تۆمار دەکەم:

–خۆم ورك لە دایکم دەگرم، کە بمبا لە قوتابخانە ناونووسم بکا. جگە لە کاك کەسێکی تر لە ئەندامانی خێزانەکە، بواری چوونە قوتابخانەی بۆ نەڕەخساوەو، من دەبمە دووەم. هۆیە سەرەکییەکەی دەبێ، شـڵەژاویی بـارودۆخی ژیـانی خێزانەکـە، بەتایبـەتی لـەڕووی داراییـەوە بووبـێ. بەهەرحاڵ دایکم دەمبا لە قوتابخانەی ئەیوبییەی نزیك ماڵمان ناونووسم دەکـا. بـەڵام سـەیر لەوەدایـە کـە دەخرێمـەوە پـۆلی یەکـەم!. بۆچـی‌و لەبـەرچی؟!. وەڵامێکـی روونم لـە زەینـدا نییـە. ڕەنگـە کەمتەرخـەمی بەسـەریەك‌و، بـەردەوامیی تێکچوونەکـەی نێـوان کـاکم‌و بەڕێوەبەرەکـەی هەڵەبجە هۆکار بووبێ.

–بەتەمەن هەراشم. کەوتوومەتە ڕاکەڕاکەی ناو کۆڵانەکانی گـەڕەك. هاوەڵ‌و هاوڕێ دەگرم. لەگەڵیاندا یارییەکانی ئـەو رۆژگـارە (مووشێن، هەلووکێن، سافسافێن، مزراحێن، بازد بـازدێن، ئاگرە سـوورە.. هتـدو، تەنانـەت شـەڕەگەڕەکیش دەکـەم). ئەمانـەن بیرەوەرییـە هـەرە بەتامولەزەتـەکانی هـەرەتی تەمـەنی منداڵیم‌و، شانبەشانیان ئـەوەکانی قوتابخانەم.

–بـاوك‌و براکـان لـە خانووەکـەدا (ئەگـەر چـی بەکرێیـە)، کارگـەیان دامەزراندۆتەوەو، کارگەچێتییەکەیان بەگەرموگوڕی دەست پێکردۆتەوە. هەرچەندە لەبەر زۆریی ژمارەی خێزانەکە، داهات بەفریا ناکەوێ‌و هەر لە خانەی هەژاریدا قەتیسمان دەدا، بەڵام دەکرێ بووترێ کە بێدەرامەت نین.

–لەعلی (لعلیە)ی خوشکم کەلە ڕیزبەندیی لە دایکبووندا سەروو منە، لـە تەمـەنی سـیازدە سـاڵیدا بەنەخۆشـیی گرانـەتا دەمـرێ. کارەسـاتی مردنەکەی لە دەفتەری بیروەرییەکانی منداڵیی مندا، لاپەڕەیەکی تایبەتی داگیر دەکا.

–جادەی تازە (کە دوایی ناوی مەولەویی لێدەنرێ) لێمانەوە نزیکەو، هـاتو هـاواری (بابڕۆخێ)م دێتە بـەرگوێ. دەچم لـە قـەراغ جادەوە لەگـەڵیاندا دەڕۆم. تێدەگـەم کـە داوای لێبـوردن بـۆ چـوار ئەفسـەرەکەو، ئازادکردنیان دەکەن.

–ڕێم کەوتۆتە بەر سینەماکەی تەنیشت چاخانەکەی حەمە ڕەق بەلای باخی میردا (لەم ساتەدا ناوەکەیم نایەتەوە یاد). لە ناکـاوێکدا دەبێتـە تەقـەو، عەشـاماتێك دادەبـارن‌و، لـە ترسـاندا خۆیـان بـۆ نـاو سـینەماکە دەکوتـن‌و، منیـش لەگـەڵ خۆیـاندا ڕادەمـاڵن. دوایـی تێدەگـەم کـە چەکدارەکانی شێخ لەتیفی حەفید بوون‌و، تەقەیان بەهەوادا بۆ ترساندنی ئەو عەشاماتە کردبوو، کە خۆنیشاندانیان لەدژی شێخ سازدابوو. (ئەگەر بەهەڵە نەچووبم شیوعییەکان بوون).

*لە ساڵی خوێندنی (49– 50)دا، کاك بەفەرمانی ئیداری گواسترایەوە بـۆ خانـەقین. ئـەمجاریش بەخاووخێزانـەوە کۆچمـان کـرد بـۆ ئـەوێ. لەبەرئەوەی کاك بوو بەمامۆستای گوندی (کانی بز)و، خێزانیش لەوێ نیشـتەجێ بـوون‌و، لەبەرئـەوەی قوتابخانـەی گوندەکـە تـەنیا تـا پـۆلی چوارەمی تێدا بوو، من کە قوتابیی پۆلی پێنجەم بووم، بۆ بەردەوامبوون لەسەر خوێندنەکەم، لە ماڵی مامۆستایان (کـەمال‌و جـەمال مـەحمود) داڵـدەدرام، کـە ئـەوانیش بـەئیداری گواسـترابوونەوەو بـەر نـاو شـار کەوتبوون. ماڵی ئەو مامۆستا سەرەوەرانەم جگە لـە داڵدەدانەکە، بـووە مەڵبەندی چاو پشکوتنیشم لـەو تەمەنـە زووەدا، لـەڕووی ئـایدۆلۆجی‌و سیاسییەوەو، گرتنـە بـەری ڕێگـای تێکۆشـان لـە ڕیـزی بزووتنـەوەی کۆمۆنیزمی‌و نیشتمانیدا.

*لە هـاوینی سـاڵی (950)دا بەهۆی ناپاکیی کەسێکەوە، کە دەزگـای ئاسایشـی ئـەو سـەردەمە (تـەحقیقاتی جینـائی) خزاندبوویـە ڕیـزی حیزبەوە، بۆ یەکەمجار لەو تەمەنە زووەدا، تووشی گرتن‌و ئەشکەنجەدان بووم. لە ئەنجامیدا لەبەرئەوەی لەخوار تەمـەنی هـەژدە سـاڵییەوە بـووم (936– 950)، بەیازدە مانگ بەندی لەگەڵ ڕاگرتنی جێبەجێکردندا (وقف التنفیذ) حوکم درام.

*لـە سـاڵی خوێندنـی (950– 951)دا شەشـی سـەرەتاییم تـەواوکردو، لەبەرئـەوەی جـەنابی بەڕێوەبـەری قوتابخانـەی نـاوەندی بـەهۆی گرتنەکەمەوە لێم تۆقی بوو، رازی نەبوو لە پۆلی یـەکی قوتابخانەکـەیدا وەرمبگرێ. بۆیە ناچار ڕووم کردەوە شار (سلێمانی)و، لـە مـاڵی خـاڵم (عـەبدولڕەحمان) گیرسـامەوەو، لـە سـاڵی خوێندنـی (51– 52)دا بوومـە قوتابیی پۆلی یەکی (سانەویی سلێمانی).

*لە هـاوینی سـاڵی (952)دا، خێزان دیسـان هاتـەوە سـەر شـارو، لـە خانوویەکی نزیك گوومرگە سووتاو یا بەرخانـەقای ناسراو بـەخانووی (سـەعەزۆکە) نیشتەجێ بوو. منیش بەئامێزی شادبوومەوەو، ئیتر ئـەم خـانووە بـۆ مـاوەی سـێ چـوار سـاڵی داهـاتوو، دەبێتـە بنکەیـەکی خۆبەخشانە بۆ چالاکیی حیزبایەتی، بەو مانایەی کە سەرجەم ئەندامانی خێزانەکە لە ڕیزەکانیدان.

*هەر لەم ساڵەدا کە ساڵی ڕاپەڕینی تشرینی پێدەووترێ، بۆ جاری دووەم لە ئەنجامی مانگرتنێکی قوتابییانەدا، لەگەڵ چـەند قوتابییـەکی تردا گیرام‌و، دوای چەند شەوێك بەکۆمەڵ ئازاد کراین.

*خوێندنەوەی زۆرم بەهۆی چالاکییـە ئـایدۆلۆجی‌و سیاسییەکەوە، خستمییە سەر کەڵکەڵەی نووسین. هێشتا لە پـۆلی دووەمـدا بـووم، کـە بەنیازی ئەدەبنووسین قەڵەمم خستە سەر کاغەز. ئەگـەرچی خوێندنەوەم لەبواری ئەدەبدا زیاتر چیرۆك‌و ڕۆمـان بـوو، کـەچی هـەردەبوو بەشیعر دەست پێبکەم. تەنانەت یەکەم بەرهەمیشم کە (گۆران)ی نەمر بۆ هاندانم،

ساڵی (954)لە (ژین)دابلاوی کردەوە، پەخشانێکی شیعر ئامێز بوو بەناونیشانی (بۆیە ئەمەوێ بژیم)ەوە. بەڵام دیارە موعادەلە نابەجێکە: (خوێندنەوەی چیرۆک/ نووسینی شیعر)، بەزوویی لەلام چۆتەوە سەر باری ئاسایی خۆی کە: (خوێندنەوەی چیرۆک/ نووسینی چیرۆک)ەو، یەکەم چیرۆکیشم بەناونیشانی (گۆڕستان)ەوە نووسیوە، کەلە گرتنی جاری چوارەممدا گۆڕدرا بە (کوردستان)و، لەسەرم کرا بەبەڵگەیەکی تاوانبارکردن.

*لە سەرەتای مانگی ئازاری (955)دا، کەلە پۆلی چوارەمی سانەوی (ئامادەیی) سلێمانیدا بووم، بەڕێوەبەری قوتابخانە ئاگاداری کردم، کە بۆ کارێکی پێویست لە دایەرەی مەعاریف (پەروەردە) داواکراوم. چوومو وتیان: لە (تەجنید) داوات دەکەن. چوومو وتیان: لەبەرئەوەی تۆ لە قوتابخانە دەرکراویتو، لەبەرئەوەی لە تەمەنی سەربازیدایت، بڕیارە بکرێیت بەسەرباز. ئینجا لەو سەردەمەدا، یەکێک لە شێوازەکانی سەرکوتکردنی بزووتنەوەی نیشتمانی ئەوەبوو، کە قوتابییە دەرکراوەکان لەسەر چالاکیی نیشتمانی، دەکران بەسەربازو دەنێردران بۆ لەشکرگای (شوعەیبە)ی نزیک بەسرە، کەلە ڕاستیدا بۆیان کرابووە گرتووخانە (معتقل)ێک. بەم شێوەیە بۆ جاری سێیەم گیرام، بەنیازی کردنم بەسەربازو، ڕەوانەکردنم بۆ ئەو گرتووخانەیە.

هەواڵ گەیشتە یەکێتی قوتابییانو حیزبو، لە کاتێکدا کەلە گرتووخانەی حامییەی سلێمانی لە چاوەڕوانی ناردنمدا بووم بۆ شوعەیبە، هاوڕێی کۆچکردووم (جەلالی میرزا کەریم) خۆی گەیاندە لامو ئاگاداری کردم، کە بڕیاردراوە نەچمو هەڵبێم. منیش بێچەندو چۆن جێبەجێم کردو، لەکاتی بەڕێکردنمدا بۆ کەرکووک هەڵاتمو، بەوە شێوەی ژیانم گۆڕدرا بۆ خەباتی ژێر زەمینی.

*لە سەرەتای پایزی هەر ئەو ساڵەدا، بۆ جاری چوارەم تووشی گرتنو بەندکردن بوومەوە. ئەمیش هەقایەتێکی خۆی هەیەو، سەرنجراکێش تیایدا ئەوەیە ئامۆزایەکی خۆم، کە شوێنی خۆحەشاردانمی پێدەزانی، مەفرەزەیەکی پۆلیسی هێنایە سەرمو بەگرتی دامو، لە دادگاشدا هات شایەتیی لەسەردام، ئەمە بێئەوەی کە هیچ ناکۆکیو دوژمنایەتییەک لە نێوانماندا هەبووبێ، بەڵام دوایی بۆم دەرکەوت کەئەو پێشتر بووبووە پۆلیسی ئاسایش (جاسووس)و، بەتەماعی خەڵاتکردن ئەوەی کردبوو. ئینجا وەک لەوەبەر ئیشارەتم پێدا، ناونیشانی چیرۆکەکەم گۆڕدرا بە (کوردستان)و، لەگەڵ هەندێ بەڵگەنامەی تردا کە پێم گیران، لە دادگادا بۆ تاوانبارکردنم بەکارهێنرا.

*ئەمجارە دوای دەپازدە ڕۆژێک مانەوەم لە گرتووخانەی سەرای سلێمانیو تەواوکردنی لێکۆڵینەوە لەگەڵمدا، بەکەلەبچەکراویو بەپاسەوانی چەکدارەوە ڕەوانەی شوعەیبە کرام. ئینجا دوای ئەوەی لەلایەن دادگای جەزای سلێمانییەوە بەماوەی ساڵێک حەپسکردن حوکم درام، ماوەکەم لە شوعەیبە تەواوکردو، بەدوایدا دوو ساڵیش سەربازیم تێدا بەسەربرد.

*لەم سێ ساڵەی شوعەیبەمدا، خوێندنەوەو نووسینم لەبواری ئەدەبدا، شانبەشانی یەکتر برەویان دەسەند. هەردوو گۆڤاری (الآداب) و (الأدیب)ی بێروتی، ڕۆڵێکی بالاّیان لە هاندانمدا دەگێڕا. خوێندنەوەی ئەوان بوو لە بواری لێکۆڵینەوەدا هانیدام، نامیلکەی (کامەرانو هۆنراوەی نوێ) بنووسم. لە بواری چیرۆکنووسینیشدا (چای شیرین)، دەستەگوڵی ئەو ماوەیەم بوو، کە ناردم بۆ پێشبڕکێکەی گۆڤاری (شەفەق)و، بەیەکەمی پێشبڕکێکە هەڵبژێردراو، بووە خاوەنی ئەو ناوبانگەی کە هەیەتی.

سلێمانی 1951

*لە پایزی (958)دا دوای شۆڕشی (14)ی تەمووز، ماوەی سەربازییەکەم تەواوکردو، گەڕامەوە سلێمانییەکەمو لە پۆلی چوارەمییەکەی جارانم، دەستم کردەوە بەدەوامکردن. هەر لەو ماوەیەدا کە خانەی مامۆستایان بۆ یەکەمجار لە شاردا کرایەوە، وازم لەولا هێناو بوومە قوتابیی پۆلی یەکەمی ئەمیان. دوای ماوەیەکی کورت وازم لەمیشیان هێناو، بۆ خۆژیاندن لە سانەویی سلێمانی بەفەرمانبەر دامەزرام. بەدەمییەوە لە ساڵی خوێندنی (59– 60)دا، بە (خارجی) بەشداریی تاقیکردنەوەی پۆلی پێنجەمم کرد (کە ئەو سەردەمە دوا پۆلی ئامادەیی بوو)و، لە خولی یەکەمدا دەرچوومو نمرەیەکی باشم هێناو، لە کۆلێجی ماف (حقوق)ی زانکۆی بەغدا وەرگیرام. فەرمانبەرییەکەشم بۆ گوێزرایەوە بۆ بەغداو، بەوە گرفتی ژیانو گوزەرانم چارەسەر کرا. واتە بەیانیان فەرمانبەریو، ئێواران قوتابیێتی کۆلیج.

*لەو ساڵەدا (961)، بۆ یەکەمجار وەک شاگردە ئەندامێکی ستافی ڕۆژنامەی (ئازادی)، پێم نایە ناو جیهانی ڕۆژنامەگەرییەوە. لە نزیکترەوە (گۆران)ی نەمرو، لە نزیکەوە (نافع یونس)ی شەهیدو، هاوڕێیان محەمەدی مەلا کەریمو عەبدولڕەزاق بیمارم ناسی. واتە دەتوانم بڵێم لەو ماوەیەدا، چوار ئەرکم لەیەک کاتدا بەجێ دەگەیاندن: قوتابیێتی، فەمارنبەری، ڕۆژنامەنووسی، لێپرسراوێتیی ڕێکخستنی حیزب لە کۆلیجدا.

*لە ڕۆژی یازدەی شوباتی (963)دا، ساڵی کودەتا خوێناوییەکەی یەکەمی بەعسی فاشی، بۆ جاری پێنجەم تووشی گرتن بووم، دوو مانگێکی پڕ لە ستەمم لە گرتووخانەی (هندسە)ی سەربازگەی (الرشید)و، قەڵای چوارەمی بەندیخانەی ناوەندی (مرکزی)ی بەغدا بەسەربرد. دەربازبوونیشم لە ئەنجامی نواندنی کەمێ زیرەکیمدا بوو، بەوەی کەلە کاتی گرتنەکەمدا وەک فەرمانبەر خۆم ناساند نەک قوتابیو لە لێکۆڵینەوەدا، لە لیستی فەرمانگەی پەروەردەدا بۆ ناوەکەم گەڕانو، لەبەرئەوەی ناومی تێدا نەبوو ئازادیان کردم. هەر کە بەردرام خۆم گەیاندەوە سلێمانیو، لەدوای شاڵاوەکەی نۆی حوزەیران، بۆ یەکەمجار ڕووم کردە شاخو بوومە (پ. م)ی قەڵەمبەدەست، لە بنکەکانی حیزب لە کلکەسماقو ئاوەگرد. لە ئەنجامدا ساڵی خوێندنی (62/ 63)م لە دەست چوو. بەڵام بۆ ساڵی (63/ 64)، دوای ڕووخانی حوکمی بەعسییە کودەتاچییەکانی (63)، گەڕامەوە بەغداو دەستم بە دەوامی کۆلیج

كردەوە. لە كاتێكدا بۆ فەرمانبەرییەكەم چەندە هەوڵم دا، دادی نەداو نەیانگەڕاندمەوە، كە ئەوە گرفتێكی گەورەی لەڕووی ژیان و گوزەرانەوە بۆ دروست كردم.

*ساڵی خوێندنی (65/64)م بەكولەمەرگی كۆتایی پێهێنا، كە دوا ساڵ بوو. وەكی تریش داخوازیی (خانم)ی هاوسەرمم كرد بوو، كە بەڕەسمی بووبووە دەسگیرانم و لە چاوەڕوانیدا بوو.

*لە (965/8/3)دا بوومە ئەندامی سەندیكای پارێزەران و، لە سلێمانی دەستم كرد بەپارێزەری. زۆری نەبرد دەرچووانی خولەكەمان داواكراین بۆ سەربازیی و، لە (966/2/5)دا، بوومە قوتابیی كۆلیجی ئەفسەرانی یەدەك لە سەربازگەی (الرشید) لە بەغدا. لە (966/7/1)دا بوومە ئەفسەری یەدەكی یەك ئەستێرە، لە سەربازگەی (الوشاش) لە بەغدا.

*لە (966/10/28)دا هاوسەریم لەگەڵ (خانم)دا لە بەغدا دەستی پێكرد. لە (967/2/20)دا لە ئەفسەرییەكە مەرەخەس كراین و، گەڕاینەوە سلێمانی و، دەستم دایەوە پارێزەریكردن. هەر لەم ماوەیەدا بوو، كە دووبەرەكییە گەورەكە كەوتە نێوان ریزەكانی حیزبەوەو، دوو حیزبی بەناوی (ل. م)و (ق.م)ەوە لێكەوتەوە، كەمن كەوتمە بەرەی لای (ق.م)و، بوومە یەكێك لە كادیرە چالاكەكانی لە سلێمانی و كوردستاندا.

وەكی تر لەڕووی ژیان و گوزەرانەوە، ئەگەرچی بەسەرێك وەك پیشەی ئاشكرام پارێزەرم و، بەودیویشدا كادرێكی ریزی یەكەمی حیزبم لە سنوورەكەماندا، بەڵام لەگەڵ (خانمدا) ژیانێكی هەژارانەی تارادەی كولەمەرگی دەژین. چونكە نەپارێزەرییەكەم بەهۆی حیزبایەتییەكەوە چالاكانە بۆ دەكرێ، نەحیزبایەتییەكەش لە توانایدایە پارووییەك بكا بەدەممانەوە. ئا لەم بارودۆخە ناهەموارەدایە، كە یەكەم منداڵمان (گۆران- 968/2/21) لە دایك دەبێ و، كەچی لە ئاهەنگێكی خۆمانەی بەئامادەبوونی نەمر (حەمە ساڵح دیلان)، لەو لەتە خانووە دوو هۆدەو هەیوانە كرێگرتەیەدا لە نزیك گردی سەیوان بۆ دەگێڕین، كە تیایدا لە دایك بوو.

*لە ناوەڕاستی ساڵی (968)ەوە، چەند هۆیەك بوونە مایەی بێزاربوونم لەو كاری حیزبایەتییەی، كە هەژدە ساڵ بوو دەروێشانە لەسەری بەردەوام بووم. بڕیاری وازهێنانم داو، لە (68/10/1)ەوە كە ڕۆژی چوونەوە بەغدامە بەماڵو منداڵەوە، بەبۆنەی گەڕانەوەمەوە بۆ سەر فەرمانبەرییەكەم لێی دابڕام. لەو كاتەشەوە ئیتر، خۆم بۆ ئەدەب و نووسین و كاری ڕۆژنامەنووسی تەرخان كرد.

*لە كۆتایی (969)دا لەگەڵ هاوڕێم كاكە مەم بۆتانی، كەوتینە كۆششكردن بۆ دامەزراندنی یەكێتی نووسەرانی كورد و، بەپێی پرۆسەیەكی تایبەتی كە بریتی بوو لە هەڵبژاردنێكی نهێنی، دەستەی دامەزرێنەرمان پێك هێناو، لە (970/2/10)دا مۆڵەتی ڕەسمیمان لە وەزارەتی ناوخۆ وەرگرت.

*لە (970/4/25)دا لەگەڵ هاوڕێیانم (شێركۆ بێكەس و كاكە مەم بۆتانی و جمال شارباژێڕی و كۆچكردوو جلال میرزا كریمدا، بانگەوازی (ڕوانگە)مان بڵاوكردەوە.

*لە ئەیلوولی (973)دا وەك نوێنەرێكی یەكێتیی نووسەرانی كورد، لەگەڵ وەفدی عێراقدا بەشداریی كۆنگرەی پێنجەمی نووسەرانی ئاسیا و ئەفریقام، لە ئەڵماتای پایتەختی كازاخستانی سۆڤێتیدا كرد.

*لە شەوی (974/6/8/7)دا، لەلاڕێوە بەشاخی گۆیژەدا هەڵزنام و، بۆ جاری دووەم ڕووم كردەوە شاخ. ماوەیەك لە بنكەی (ق.م)ی حیزبی شیوعی لە كاژاو مامەوەو، دوایی بەماڵومنداڵەوە لە گوندی (دەربەند)ی سەروو چۆمانی دۆڵی باڵەكایەتی گیرسامەوە. كرامە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەری یەكێتیی نووسەران و، لێپرسراوی بارەگای یەكێتیی كە هەم بارەگا بوو هەمماڵم.

*لە (974/11/23)دا، بۆ جاری شەشەم تووشی گرتن بووم و، ئەمجارەیان لەلایەن دەزگای پاراستنی شۆڕشەوە، بەتۆمەتی ئەوەی گوایە ڕەخنە لە شۆڕش دەگرم و، قسەی نابەجێ دەكەم. شەهید سەیدا ساڵح یوسفی- سەرۆكی یەكێتیی، بەنوسراوێكی ڕەسمی بۆ (م.س)ی پارتی، بەتوندی ناڕەزایی سەبارەت بەگرتنەكەم دەربڕی.

*لە 975/3/28دا دوای هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلوول، گەیشتمەوە بەغداو، بەدوایدا ساڵانێكی تفتوتاڵ و پڕ لە پەژارەو خەمم بەسەربردن، كە بەگرتنم بۆ جاری حەوتەم لە هاوینی (978)دا بەبۆنەی كوشتنی (عوسمان فایەق)ەوە، گەیشتە لوتكە.

*لە (979/12/31)دا، دوای هەوڵ و كۆششێكی زۆر بۆ ڕزگاربوون لەو تاڵینۆشینە، فەرمانبەرییەكەم گواسترایەوە بۆ فەرمانگەی كشتوكاڵ لە هەولێر. ماوەیەكم بەسەرسووكی تێدا بەسەربردو تێوە گلامەوە. گواسترامەوە بۆ ئەمینداریێتی ڕۆشنبیریی و، كرام بەجێگری سەرنووسەری گۆڤاری (كاروان). تالە ناوەڕاستی (988)دا لادرام و، گەڕێندرامەوە بۆ كشتوكاڵ. ئینجا لە هاوینی (989)دا خانەنشین كرام و، لە (10/1)دا بەخاوخێزانەوە گەڕامەوە سەر شارو، دیسان دەستم بەپارێزەری كردەوە. لەماوەی كاركردنم لە (كاروان)دا، سەرباری خەریكبوونم بەكاری ڕۆژنامەنووسییەكەوە، لە بواری نووسینیشدا چالاك بووم و، لەو ماوەیەدا ڕۆمانی (شار)و (ئەندێشەی مرۆڤێك)و (كۆمەڵە چیرۆكی گەلەگورگ)و (بیبلۆگرافیای چیرۆكی كوردی)م بەچاپ گەیاندن.

*لە (992/6/4)دا، لەسەر لیستی سەوزی (ی.ن.ك) بوومە ئەندامی پەرلەمان و، چالاكیم زیاتر لە بواری قانووندا بوو، بەو سیفەتەی كرامە ئەندامێكی لیژنەی قانوونی، بۆ بەرگرتنیش لە شەڕی ناوخۆ، یەكێك بووم لەو (57) ئەندامەی، بۆ ماوەی (101) شەو لە تەلاری پەرلەماندا مانمان گرت.

*لە دوای (31/ئابی/996)دا، بۆ جاری سێیەم ڕێم كەوتەوە شاخ

*لە مانگی یازدەی (998)دا، بەشداریم لە دامەزراندنی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەممدا كردو، تا ئێستاش یەكێكم لە كارمەندانی.

2003/9/26

بیبلۆگرافیای بەرهەمەکانی نووسەر

یەکەم: لە کتێبدا:

أ-بەکوردی

1کامەران و هۆنراوەی نوێ- لێکۆڵینەوە- بەناوی (محمد صدیق عارف)ەوە- س/1958- چ/مەعارف- ل/66- ق/ناونجی (لە بڵاوکراوەکانی نامەخانەی گەلاوێژ لە سلێمانی).

2-لە کۆڕی خەباتا- کۆمەڵە چیرۆک- س/1959- چاپخانە/ کامەران- ش/سلێمانی- ل/32- ق/ناونجی.

3-سەرنجێکی مارکسی لینینی دەربارەی چینەکان و تێکۆشانی چینایەتی- وەرگێڕان- س/1960- چ/ژین- ش/سلێمانی- ل/48- ق/ناونجی (لە بڵاوکراوەکانی رۆژنامەی ئازادی‌یە).

4-لە بنچینەکانی لەنینیەت- وەرگێڕان- لەگەڵ جلال میرزا کریم دا- س/1960- چ/ژین- ش/سلێمانی- ل/32- ق/ناونجی

5-کلافەیەك ژانی تووڕە- کۆمەڵە چیرۆك- س/1971- چ/نعمان- ش/نەجەف- ل/115- ق/گەورە

6-چیرۆکی هونەریی کوردی/ 1925- 1960- لێکۆڵینەوە- س/1977- چ/ دار الحریة- ش/ بەغدا- ل/ 180- ق/ گەورە. (لە بڵاوکراوەکانی دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی).

7-تویشووی سەفەرێکی سەخت- کۆمەڵە چیرۆك- س/ 1979- چ/ دار السلام- ش/ بەغدا- ل/ 118- ق/ ناونجی

8-میر- وەرگێڕان- نووسینی مەکیاڤیللی- س/ 1982- چ/ سمیرامیس- ش/ بەغدا- ل/ 260- ق/ گەورە. (بەیاریدەی ئەمینداریێتی گشتیی رۆشنبیری و لاوان لە چاپ دراوە).

9-گەلەگورگ- کۆمەڵە چیرۆك- س/ 1983- چ/ الادیب البغدادیة- ش/ بەغدا- ل/ 176- ق/ گەورە. (لە بڵاوکراوەکانی ئەمینداریێتی گشتیی رۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان).

10-شار- رۆمان- س/ 1986- چ/ الادیب البغدادیة- ش/ بەغدا- ل/392- ق/ گەورە (لە چاپکراوەکانی ئەمینداریێتی گشتیی رۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان- گۆڤاری کاروان).

11-بیبلۆگرافیای چیرۆکی کوردی 1925- 1983- س/ 1987- چ/ الادیب البغدادیة- ش/ بەغدا- ق/ گەورە (لە چاپکراوەکانی ئەمینداریێتی گشتیی رۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان- گۆڤاری کاروان).

12-هێلانە- رۆمان- س/ 1999- چ/ دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم- ش/ سلێمانی- ل/ 298.

13-ساڵێك لە تەمەن- بیرەوەری- س/ 1999- بەیارمەتی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم- ل/ 252.

14-شار- رۆمان- س/ 2001- بەشی دووەم، لەسەر ئەرکی "عمر عبدالرحمن"ی خاوەنی کتێبخانەی سلێمانی چاپکراوە، ل/ 190.

15-گەلەگورگ و سی و پێنج چیرۆکی هەڵبژاردەی تر، س/ 2001- سلێمانی- چاپخانەی تیشك- ل/ 285.

6-نوسینەکانم- کۆمەڵە وتار- س/ 2003، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم.

ب-بەعەرەبی:

1-فتاة نغدة قصائد لکامران- ترجمة- 1959- مطبعة کامەران- السلیمانیة- 28 صفحة.

2-دراسات معاصرة (منشورات مجلة المثقف الجدید) مشترك- 1975- بغداد- 120 صفحة.

3-ملتقى القصة الاول (موضوعات الملتقى الاول للقصة العراقي 20- 25/ اب/ 1987)- مشترك- 1979- مطبعة دار الحریة/ بغداد- 352 صفحة.

4-عشرون قصة کردیة (منشورات مجلة کاروان)- اعداد- 1985- مطبعة افاق عربیة- بغداد- 212 صفحة.

دووەم- لە رۆژنامە و گۆڤارەکاندا :

أ-بەکوردی

1-رۆژنامەی (ژین):

-بۆیە ئەمەوێ بژیم- پەخشانە شیعرێکە- لە یەکێ لە ژمارەکانی ساڵی 1954دا بڵاوبۆتەوە. (ئەمە یەکەم بەرهەمی بڵاوکراوەی نووسەرە).

قوتابخانەی شیعری تازە- وتار- ژ/ 1277- 15/ 12/ 1955 (بەناوی- محمد صدیق عارف-ەوە).

-وەرامی رەخنەکەی کاك منگوڕی- وتار- ژ/ 1288- 8/ 3/ 1956. (بەناوی- محمد صدیق عارف-ەوە).

-رەخنەی ئەدەبی- وتار- ژ/ 1296- 10/ 5/ 1956. (بەناوی محمد صدیق عارف-ەوە).

-ئەدیب چۆن ئەنووسێت- وتار- ژ/ 1305- 19/ 7/ 1956. (بەناوی محمد صدیق عارف-ەوە).

-زوبانەکەمان و کەم و کووڕی‌یەکانی- وتار- ژ/ 1315- 4/ 10/ 1956. (بەناوی -محمد صدیق عارف-ەوە).

-هەڵبەست یا چیرۆك- وتار- ژ/ 1341- 18/ 4/ 1957. (بەناوی- محمد صدیق عارف-ەوە).

-هۆنراوەی کوردی و وشەی دوو روو لە سەنگا- وتار- ژ/ 1393- 1958 (بەناوی- محمد صدیق عارف-ەوە).

-وەرامی وتارەکەی رۆژنامەی خەبات (کورد و شیعری تازە)- وتار- ژ/ 1492- 3/ 12/ 1959.

2-رۆژنامەی (هاوکاری):

-(کامەران) و کاروان لە کورتە وت و وێژێکدا- وتار- ژ/ 8- س/ 1- 6/ 3/ 1970.- بەچرپە- گۆشەیەکی هەفتانەیە- ژ/ 15، 16، 17، 18، 19، 20، 21، 22- 4/25 بۆ 13/ 6/ 1970 (بەناوی -مەزدە- وە).

-ئەحمەد موختار جاف دەنگێکی زوڵاڵی شۆڕش و یاخی بوونە- وتار- ژ/ 21- 6/ 6/ 1970.

-پیرەمێردی چیرۆك نووس- وتار- ژ/ 24- 20/ 6/ 1970.

-روانگە لە بانگەوازەکەوە تا ئێستا- ژ/ 48- 5/ 12/ 1970.

-وت و وێژێك- ژ/ 50- 19/ 12/ 1970

-وەختێك كۆمەڵ بەناو خۆیا ئەڕشێتەوە- ژ/ 52- 2/ 1/ 1971.

-"ئاسۆی ئەرخەوانی"و ترسێكی دووفاق- ژ/ 3- س/ 2- 23/ 1/ 1971.

-پانزە هەزار كیلۆمەترو:

1-چەند راستییەكی ساكار- ژ/ 190- 26/ 10/ 1973

2-چەند هەستێكی ناسك- ژ/ 191- 2/ 11/ 1973

3-گەشتێكی دوای نیوەشەو- ژ/ 192- 9/ 11/ 1973

4-داستانی سپیچكە- ژ/ 193- 16/ 11/ 1973

5-لاپەڕەیەك لە یاداشتە رۆژانەكەم- ژ/ 195- 30/ 11/ 1973

6-لەگەڵ ئەدیبە كوردەكانی سۆڤیەتدا- ژ/ 197- 14/ 12/ 1973

-لە ئەدەبی گەلانی ئاسیاو ئەفەریقاوە- وەرگێڕان لە ژمارەكانی گۆڤاری "لۆتس"ەوە:

1-ئەندونیسیا- ئاه.. ئاه.. ئاه..- چیرۆكی ئیدرۆس- ژ/ 191- 2/ 11/ 1973.

2-كازاخستانی سۆڤێت- شیعری: ئاپای كۆتانبایێف- ژ/ 192- 9/ 11/ 1973.

3-تانزانیا- هەڵبژاردن- چیرۆكی: راڵف نیچ ئەریس- ژ/ 193- 16/ 11/ 1973.

4-سەنیگال- ژنە رەشەكە- شیعری: لیۆبۆلد سینگۆر- ژ/ 194- 23/ 11/ 1973.

5-گینیا- رەشەبا- چیرۆكی: جیمس نگووگی- ژ/ 196- 7/ 12/ 1973.

6-ژاپۆن- سەربازەكان- شیعری: ماسكۆ تاكی جۆش- ژ/ 198- 21/ 12/ 1973 (بەهەڵە ژمارە -190-ی لێدراوە)

7-هیندستان- میراتی كۆن و نوێكردنەوە لە ئەدەبدا- وتاری: براكاش شاندرا- ژ/ 200- 11/ 1/ 1974

8-دوورگەكانی "رأس الاخضر"- گۆرانییەك بۆ دوورگەكەم- شیعری: گابریێل مارینۆ- ژ/ 202- 25/ 1/ 1974

9-گینیا- سێ جۆر تێگەیشتن سەبارەت بەشانۆ- وتاری: احمد سیكۆتۆری- ژ/ 203- 1/ 2/ 1974

10-سیرالیۆن/ شیعرێكی ئەلین كۆلكەر- كازاخستان/ شیعرێكی ئۆلجاس سلیمانۆف ژ/ 209- 15/ 3/ 1974

11-ئەندێراگاندی دەربارەی ئەدەب و ئەدیبان ئەدوێ- ژ/ 209- 15/ 3/ 1974

12-باغی پرتەقاڵ- چیرۆك نووسی قوبروسی فلیبۆ بیرینیس- ژ/ 217- 10/ 5/ 1974

13-ماڵاوایی لە ساڵی لێكدووركەوتنەوە- شیعری: ئۆگۆستینۆ نتۆ- ژ/ 218- 17/ 5/ 1974.

-چەوساندنەوەی دووسەرەی ئافرەت لە چیرۆكی كوردیدا- ژ/ 310- 25/ 3/ 1976

-ژمارەی پێشووی "ئەدەب و ژیان"م خوێندەوە- ژ/ 324- 1/ 7/ 1976

-ورشەیەكی رەخنەی ئەدەبی لە نێوان "رۆشنبیری"یەوە- زنجیرە وتارێكی رەخنەییی هەمەچەشنەی هەفتانەیە- ژ/ 325 تا ژ/ 348 ساڵی 1976. ژ/ 349 تا 369 ساڵی 1977.

-مۆنۆلۆژی ناوخۆ لە چیرۆكی نوێی كوردیدا- ژ/ 357، 358، 359،- 2 بۆ 16/ 3/ 1977

-نەورۆزو بەهارو بیرەوەری- ژ/ 360- 23/ 3/ 1977

-ئایا چاری ئەم دیاردەیە چییە- ژ/ 448- 6/ 11/ 1978

-وەرام بۆ رەخنەكەی كاك عمر مارف بەرزنجی- ژ/ 458، 459، 460- 22/1 بۆ 5/ 2/ 1979

-لە نێوان بەهرەو تاقیكردنەوەدا- ژ/ 527- 26/ 5/ 1980

-رایەك بۆ لێدوان دەربارەی شێوە تەكنیكی ئەفسانەئامێز لە هونەری چیرۆك نووسیندا- ژ/ 528- 2/ 6/ 1980

-شاكارێكی ئەدەبی/ كاتێ نەهەنگەكان كۆچ دەكەن- رۆمانی یووری رایتخیو- ژ/ 534- 14/ 7/ 1980

-گابریل گارسیا ماركیزو گفت و گۆیەك دەربارەی ئەدەب و ژیان- ژ/ 591، 592- 11، 18/ 6/ 1981

3-رۆژنامەی "بیری نوێ"

-حسن قزلجی لە "پێكەنینی گەدا"دا- ژ/267، 268- 2،10/ 12/ 1977

4-رۆژنامەی "عیراق":

-بروسكەی رازێك- ژ/11- ك2/1978

5-گۆڤاری "هیوا":

-كارخواز- وەرگێڕان- چیرۆكی صنع الله ئەریسۆی- ژ/12- س/ 1- حوزەیران/ 1958. (بەناوی -محمد صدیق عارف- ەوە)

6-گۆڤاری "بلێسە":

-چەند سەرنجێكی سەرەتایی دەربارەی چیرۆك نووسین- ژ/6- س/1- ك2/1960

-چیرۆك و چیرۆكی شانۆیی كوردی بە نیو سەدەی رابوردوودا (بەشی یەكەم)- ژ/9- س/1- مایس/1960

-چیرۆك و چیرۆكی شانۆیی كوردی لە نیو سەدەی ڕابوردوودا (بەشی دووەم)- ژ/10- س/1- مایس/1960

7-گۆڤاری "بەیان":

-ناوی كەسانی چیرۆك چۆن هەڵببژێرین- ژ/3- 1970.

-كە چیرۆك ئەنووسم- ژ/14- 1974

-بەراوردێك لە نێوان چیرۆكەكانی ژمارە (36)ی بەیاندا- ژ/39- 1977

-چیرۆكەكانی ژمارەی پێشووم خوێندەوە- ژ/42- 1977

-نموونەیەك بۆ رەخنەی تەتبیقی- ژ/58- 1979

-یەشار كەمال لە نێوان چیای ئاگری و كوێرئۆغڵیدا- ژ/64- تەمووز/ 1980.

-جەنابی جانەوەر (شانۆگەری)- ژ/77- ئازار/ 1982

8-گۆڤاری "نووسەری كورد":

-گفت و گۆیەك لەگەڵ شاعیری كازاخستانی (ئۆلجاس سلیمانۆف- ژ/11- ك1/ 1973

9-گۆڤاری "رۆشنبیری نوێ":

-پەنجەرەیەك بەسەر دوارۆژدا- وەرگێڕان- شیعری شاعیری ئازربایجانی ڕەسووڵ ڕەزا- ژ/1- 21/ 11/ 1973

-شێوازە گشتییەکانی چیرۆکی کوردی لە قۆناغی سێهەمیدا- ژ/4- 21/ 12/ 1973.

-چوار ساڵو چوار ڕووداو- ژ/6- 11/ 1/ 1974 (بەبێ ناو)

-وێنەو نەخشەی دوارۆژ- وەرگێڕان- انعام الجندی- ژ/52- ئاب/ 1976.

-شتێ دەربارەی چیرۆکی سیاسی کوردی- ژ/53- ئەیلوول/ 1976

-نووسینی وردبینو نووسینی سەردەم- وەرگێڕان- وتاری خضیر عبدالأمیر- ژ/57- ك2/ 1977

-باووڵ- وەرگێڕان- چیرۆکی: جاذبية صدقي- ژ/57- ك2/ 1977

-زانکۆو گەشەسەندنی مرۆڤایەتی- وەرگێڕان- وتاری: د. احمد غنيش- ژ/60- نیسانو مایس/ 1977

-شێوەکانی تەکنیك لە چیرۆکی ساڵانی دوای 1970دا- ژ/62- ئەیلوولو ت1/ 1977.

-حیکایەتی دەرکردنی ژمارە (سفری) ڕۆشنبیری نوێ- ژ/78- ك1/ 1979

10-گۆڤاری "ڕۆژی کوردستان":

-هەڵسەنگاندنی چیرۆکی (نێچیر)ی محمد موکری- ژ/49 شوبات/ 1978

11-گۆڤاری "کاروان":

-تونێلە ڕەشەکان نهێنییەکی تری گەردوونو بەڵام سامناك- ژ/1- ت1/ 1982.

-هەڵسەنگاندنی چیرۆکی (بووكو بەفر)ی جلال محمود علی- ژ/2- ت2/ 1982.

-خەزێم/ ئۆپەرێت- ژ/9- حوزەیران/ 1983

-پێکەنین بەپێی یاسا/ شانۆگەری- ژ/12- ئەیلوول/ 1983.

-بیبلۆگرافیای دوو ساڵەی تەمەنی "کاروان" ژمارە "1" تشرینی یەکەم/ 1982 بۆ ژمارە "24" ئەیلوول 1984- پاشکۆی ژ/26 ت2/ 1984.

-ناوەڕۆکی ژمارەکانی سێ ساڵەی تەمەنی "کاروان" ژمارە "1" تشرینی یەکەم/ 1982 بۆ ژمارە "36" ئەیلوول/ 1985 ژ/37 ت1/ 1985.

-ناوەڕۆکی ژمارەکانی ساڵی چوارەمی "کاروان" ژمارە "37" تشرینی یەکەم/ 1985 بۆ ژمارە/ 48 ئەیلوول/ 1986- ژ/49- ت1/ 1986.

12-گۆڤاری "ئۆتۆنۆمی":

-کورد لە پێشەکییەکەی ئیبن خەلدووندا- ژ/3-س/ 1982.

13-بڵاوکراوەی "ڕوانگە":

-چەند سەرنجێکی سەرەتایی دەربارەی کاتو شوێن لە هونەری چیرۆك نووسیندا- ژ/1- 1971.

-گیانی یاخیبوونو بەگژاچوون لە شیعری نەوەی نوێماندا- ژ/2- 1971.

ب-بەعەرەبی:

هدية نوروز- ترجمة- شعر كامران موكري- مجلة الشفق- ع/7- تموز/ 1958.

-لهفة- ترجمة- شعر محمد علي مدهوش- مجلة الفنون- 1959

-رد على رأي في الادانة الادبية- مقال- جريدة التآخي- ع/ 1030، 1031- 12، 13/ 5/ 1972.

-بداية حكايتي اللانهائية- ترجمة- شعر سعد الله پەروش- مجلة المثقف الجديد- ع/ صفر- 11/ 11/ 1973.

-قصائد من الاعماق- ترجمة- شعر گوران- مجلة المثقف الجديد- ع/1- 21/ 11/ 1973.

-جراح فلسطين في كبد السماء- ترجمة- شعر فاضل شەورو- مجلة المثقف الجديد- ع/3- 11/ 12/ 1973.

-اللاتراث استحالة مطلقة- مقال- مجلة المثقف الجديد- ع/7- 21/ 1/ 1974.

-المرأة والجمال- ترجمة- شعر گوران- مجلة المثقف الجديد- ع/42- 21/ 7/ 1975.

-ملاحظات حول الايلام في القصة الكردية- مقال- جريدة العراق- ع/17- 8/ 3/ 1976.

-الغفلة في القصة الكردية- مقال- جريدة العراق

-نافذة على الشعر الكردي المعاصر- تراجم لقصائد عدد من الشعراء الاكراد- جريدة الفكر الجديد- زاوية اسبوعية- اعداد سنة 1977.

-اضاءة نقدية/ رحلة ابولو الثانية- مقال- جريدة العراق- ع/597- 13/ 2/ 1978.

-الى وجيه محب للشعر- ترجمة- شعر گوران- مجلة كاروان- ع/2- ت2/ 1982.

-اشكال التكنيك الحديث في القصة الكردية/ 1970 وما بعدها- دراسة- مجلة الاقلام- ع/2،3- شباط/ 1984.

-الجسد الصغير- ترجمة- قصة حسين عارف- مجلة كاروان- ع/28- ك2/ 1985.

-فهرست سنتي عمر "كاروان"- ملحق العدد/ 26-ت1/ 1984.

-فهرست "كاروان" للسنوات الثلاث من عمرها- ع/37- ت1/ 1985.

-فهرست السنة الرابعة ل "كاروان"- ع/49- ت1/ 1986.